

M E L E K

İÇİNDEKİLER

- **Melek; Tanımı ve Mâhiyeti**2
- **Meleklerin Mahiyetleriyle İlgili Kur'an'daki Tasvirler**5
- **Meleklerin Görülüp Görülmemesi**7
- **Meleklerin Özellikleri**8
- **Meleklerin Görevleri** 10
- **Meleklerin Sayıları ve Çeşitleri** 13
- **Melekler İnsanlardan Daha Faziletli midirler?** 19
- **Gayba ve Meleklerle İman** 19
- **Melek İncancının Etkileri** 21
- **Melekler Hakkında Tashih Edilmesi Gereken** 22
- **Bazı Yaklaşım ve Bâtıl İnançlar** 22

"Hatırla ki; Rabbin meleklerle, 'Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım' dedi. Onlar, 'Biz hamdinle Sana tesbih ve Seni takdis edip dururken, yeryüzünde fesat çıkaracak, orada kan dökcek insanı mı halife kılıyorsun?' dediler. Allah da onlara 'Sizin bilemeyeceğinizi Ben bilirim' dedi." (2/Bakara, 30)

Melek; Tanımı ve Mâhiyeti

Melek kelimesi, “elûk”, “elûke” veya “mülk” kelimesinden türemiş Arapça bir kelimedir. Türediği bu kelimeler, risâlet, yani elçilik, (postacılık, aracılık) ve kudret, kuvvet anlamlarına gelir. Dolayısıyla “melek” de, elçi, güçlü, kuvvetli idare eden anlamındadır. Bundan dolayı Allah, bu kelimeyi; kulları, peygamberleri ve diğer yaratıkları ile kendi arasında elçilik-habercilik görevini yapan ve evrendeki olayların meydana gelmesi için verilen görevleri yerine getiren güçlü-kuvvetli yaratıklarına isim olarak vermiştir. Çoğulu “melâike”dir. İstilahta melekler, Allah tarafından yaratılmış, çeşitli şekillerde peygamberlere görünebilen, zor işlere gücü yeten, yemeyen içmeyen, erkeklik ve dişilikleri olmayan, Allah’a devamlı ibadet ve itaatten ayrılmayan lâtif varlıklar olup İslâm’da iman esaslarından birini oluşturmaktadır.

Kur’an-ı Kerim’de tekil ve çoğul olarak 87 yerde melek kavramı geçmektedir. “Melek” kelimesi yanında Kur’an-ı Kerim’de, çoğu ayette, meleklerden aynen peygamberler gibi, “rasûl” ve bunun çoğulu olan “rusul” diye de söz edilmektedir. Bu kelimeler, elçi ve elçiler manasındadır. Aynı zamanda bu kelimeler, meleklerin esas vazifelerinin, elçilik olduğunu da gösteriyor. Bu elçilik, bazen Allah ile peygamberler arasında, bazen de Allah ile diğer varlıklar arasında oluyor. Onlar, vahiy getiriyor, kâinattaki hadiseleri, Allah Teâlâ’dan aldıkları emirler çerçevesinde yürütüyor ve böylece aracılık-elçilik görevini çok değişik şekillerde yerine getiriyorlar. (1)

Allah, bir ayet-i kerimede iman edilmesi gerekli olan esasları özlü bir şekilde bildirerek şöyle buyurur: “*Peygamber de, mü’minler de kendilerine Rablerinden indirilene iman ettiler. Her biri Allah’a, O’nun meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman etti.*” (Bakara, 285) **İman edilmesi gereken şeylerin ayetteki sıralanışı içinde meleklerin yeri, onlara imanın önemini göstermektedir.** Bu sıranın, Allah isminden sonra, kitaplar ve peygamberler’den önce oluşu, meleklerin Allah ile peygamberler arasında elçilik-habercilik yaptıklarına, Allah’ın kitaplarını

getirmede aracı olduklarına, yani vahiy getirme görevlerine işaret eder mahiyettedir. Melekler, Allah'ın insanlara bir lutfu ve keremi sayılan "peygamberlik müessesesi"nin temeli olan Allah'ın ilâhî vahyini, görülmeyen gayb âleminden insanlara, onlar arasından seçilen peygamberlere indiren Allah'ın ilâhî elçileridir.

İman konusunda, Rasulullah'dan Hz. Ömer (r.a.)'in rivayet ettiği meşhur hadiste, peygamberimiz (s.a.s.), vahiy meleği Cibril (a.s.) ile konuşmuş, kendisine "İman nedir?" diye sorduğunda Rasulullah (s.a.s.) şöyle cevap vermiştir: *"İman; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe, hayriyle şerriyle kadere inanmaktır."* (Müslim, İman 1; ayrıca Buhâri, Ebû Dâvud, Tirmizî ve Nesai de benzerini rivayet etmişlerdir.) Kur'an'da meleklerin varlığını kabul etmeyenler açık bir şekilde kâfir ve sapık olarak nitelendirilmiştir: *"Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve âhiret gününü inkâr ederek kâfir olursa, hiç şüphesiz ki uzak bir dalâletle sapıp gitmiştir."* (4/Nisâ, 136)

Vahye ve peygamberliğe, hatta âhirete ve gaybiyyât denilen âhiret hallerine, cennet ve cehenneme inanmak, ancak meleklerle iman etmekle mümkün olur. O halde peygamberlere ve onlara indirilen semavî kitaplara inanmadan önce, onlara peygamberliği getiren, vahyi ve kitapları indiren "meleklerin varlığı"na kesin olarak inanmak şarttır. Meleklerle gerektiği şekilde iman etmeyen, diğer tüm iman esaslarını kabul etse bile mü'min vasfını kaybeder. Zaten böyle bir kimse, melekler aracılığıyla gerçekleşen diğer iman esaslarına da ister istemez inanmamış olacaktır. Melekleri inkâr eden kimse, dolayısıyla vahyi, ilâhî kitapları, peygamberleri, ruhları ve kıyameti inkâr etmiş olur.

İman, ibadetten önce geldiğine ve gerçek anlamda iman etmeyen kimsenin ibadetleri de geçersiz olacağına göre, müslümanlar için meleklerle iman, diğer tüm inanç esaslarıyla birlikte öncelikli bir öneme sahiptir.

Melekler, gaybiyyât denilen görülmeyen âlemde mevcut nuranî latif varlıklar olduklarından; biz onları göremezsek de, var oldukları, dinî-naklî delillerle sabit olduğundan, insan akli da onların varlığını inkâr edemez. Gerçi akıl, meleklerin ne varlığını, ne de yokluğunu kesin delillerle isbat edemez. Fakat, akl-ı selim, gözle görülmeyen bu gibi latif varlıkların varlığının imkânsız olmadığına, aksine onların da, vücudu caiz olan şeylerden olduğuna delalet eder. Çünkü, **meleklerin varlığını inkâr edebilmek için, aklî, felsefî veya ilmî verilere dayanan hiçbir delil ortaya konulamaz.** Aksi halde; gözümüzle göremediğimiz ve bu gün ilmin mahiyet ve hakikatini tesbit edemediği hayat cevherinin, insan ruhunun ve aklımızın da varlığını inkâr etmemiz gerekir. Fakat göremiyoruz veya mahiyetini bilemiyoruz diye ne ruhu, ne aklı, ne hayat gerçeğini ve ne de görünmeyen, fakat varlığı ilmen bilinen kuvvet ve enerji gibi gerçekleri inkâr edemeyiz. O halde, ruh ve akıl gibi maddî olmayan ve maddeden mücerret soyut, manevî , gaybî varlıklara da inanmaya mecburuz. Bu gibi soyut varlıklar, gözlem ve tecrübeye dayanan müsbet ilmin sınırları dışında kalan fizik ötesi, gaybî, manevî yaratıklardır.

Nitekim, özellikle Sokrat ve Eflatun gibi birçok eski filozoflar, fizik ötesi ruhanî varlıkların var olduğuna inanmak zorunda kalmışlardır. Bu günkü müsbet ilimlerle uğraşan meşhur bilginlerin büyük çoğunluğu, fizik ötesi birtakım kuvvet ve varlıkların bu maddî-kevnî âlemde görülen bazı olayların meydana gelmesine sebep olduğunu kabul ve itiraf etmektedirler. Bütün bu gerçekler ve ilmî veriler, meleklerin varlığının aklen caiz ve mümkün görüldüğüne kesin olarak delalet etmektedir. Özet olarak diyebiliriz ki, melekler de, aklımız ve ruhumuz gibi vardır. Gerçi biz onları göremiyoruz ama, peygamberler görmüşler ve büyük bir melek olan Cebrail (a.s.)'in elçiliği ile Allah Teâlâ'nın vahyine mazhar olmuşlardır. Onlar, vahiy meleği aracılığı ile Allah'ın emir ve yasaklarını alıp öğrenmişler ve insanlığı hidayete ve saadete yöneltmişlerdir. Nitekim Kur'an-ı Kerim de, Peygamberimiz'e aynı şekilde indirilmiş ve bize meleklerin varlığını haber vermiştir. Onun içindir ki bütün müslümanlar, Kur'an'ın haber verdiği ve aklın da varlığını inkâr edemediği meleklere iman ederler.

Kur'an'da geçen pek çok ayetlerde meleklerin çeşitli görevleri belirtilmiş, yaptıkları işlerin önemine ve özelliğine göre aldıkları özel isimler beyan olunmuştur. Yerlerde ve göklerde, Kürsî'de ve Arş etrafında, Beytu'l Ma'mur ve Sidre-i Müntehâ'da, cennet ve cehennemde sayısız melekler vardır. Bütün melekleri çok çeşitli olan görevlerine ve yaptıkları işlerin mahiyetine göre tanzim edip bunları yöneten dört büyük melek, meleklerin başları ve âmirleridir. Başta Cebrail olmak üzere, Mikâil, Azrail ve İsrail meleklerin en büyükleri ve peygamberleridir.

Meleklerin Mahiyetleriyle İlgili Kur'an'daki Tasvirler

Meleklerin hangi şeyden yaratıldığına dair Kur'an-ı Kerim'de herhangi bir bilgi yoktur. Fakat bir hadis-i şerifte "*cinlerin ve şeytanların ateşten, Hz. Adem'in Kur'an'da bildirildiği gibi toprak ve çamurdan, meleklerin ise nurdan yaratıldığı*" (Müslim, Zühd 10; Ahmed bin Hanbel, VI/168) bildirilmektedir. Kur'an'dan, meleklerin insanlardan önce yaratıldıkları (2/Bakara, 30-34), güçlü ve kuvvetli oldukları (53/Necm, 53), Allah'ın hitabına muhatap olup O'nunla konuştukları (2/Bakara, 30; 7/A'râf, 11), Hz. İbrahim, Lût, Zekeriyâ ve Meryem ile konuştukları (15/Hicr, 59-69; 11/Hûd, 77-82; 3/Âl-i İmran, 39, 42-45) ve âhirette cehennemliklerle konuşacakları (4/Nisâ, 97), arşın etrafında tavaf ettikleri (39/Zümer, 75), iri gövdeli ve sert tabiatlılarının bulunduğu (66/Tahrim, 6) kanatlarının ve ellerinin mevcut olduğu (35/Fâtır, 1; 6/En'âm, 93) anlaşılmaktadır. Kur'an ve hadislerde yer alan bu ve benzeri ifadeler yanyana konulduğu zaman meleklerin soyut varlıklar oldukları anlaşılmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'de meleklerin "kanatlı" oldukları belirtilir. "*Gökleri ve yeri yoktan var eden, melekleri ikişer, üçer ve dörder kanatlı elçiler yapan Allah'a hamd olsun. O, yaratmada dilediğine artırır. Muhakkak ki Allah her şeye kadir.*" (35/Fâtır, 1) Bu ayetten anlıyoruz ki, meleklerin, nurânî mahiyetlerine uygun (yaptıkları iş ve vazifelerine göre) ikişer, üçer, dörder kanatları vardır. Ancak; gayb (görülmeyen) âlemden olan, maddî kesâfetten soyutlanmış, mahiyeti bilinmeyen

melekleri kuşlar gibi kanatlı, maddî varlıklar olarak tasavvur etmek, yanlış bir anlayıştır. Çünkü onlar Allah Teâlâ'nın irade ve takdiri ile bizim gözlerimizle görülecek şekilde yaratılmamış, Kur'an-ı Kerim'de bu konuda açık bilgi verilmemiştir. Sözü edilen kanat, meleğin yaratılış gayesi ve nurânî mahiyeti ile bağdaşan, vazifelerini en süratli bir şekilde yerine getirmelerine delalet eden manevî bir kanat, bir kuvvet ve iktidar sembolüdür. Bu söz, temsilî ve mecazî bir ifade tarzıdır.

Kur'an'da kanat anlamına gelen "*cenah*" kelimesi, kuşların kanatları gibi somut ve maddî varlık anlamına alınabileceği gibi, manevî varlıkların görevlerini en serî şekilde yapabilmelerini sağlayan kudretin sembolü olarak da anlaşılabilir. Kuşlar için kanat, nesnelere için taraf anlamına gelen "*cenah*" kelimesi, insan için kullanıldığında "el" anlamına gelir. Nitekim Cenab-ı Hak'ın Hz. Peygamberimiz'e "*Mü'minlere kanat ger*" (15/Hıcr, 88; 26/Şuarâ, 285) emri, onları "himaye et" anlamındadır. Din ve dünya ilimlerine sahip olan bir kimseye, mecazen "zü'l-cenâhayn/iki kanat sahibi" dendiği gibi, anaların çocukları için şefkat ve merhamet kanatlarından bahsedilir. "*Çocukların ana babaları üzerlerine kanat germeleri*" (17/İsrâ, 24) istenir. Hıristiyanlar ise melekleri, bir kuş gibi kanatlı olarak düşünür ve tasvir ederler. Onların İslâm itikadından ayrıldıkları bir husus da budur.

Kur'an ve hadis metinlerinde yer alan bazı ifadelerde meleklerden tabiat kanunlarının kast edildiğini söyleyenler yanında, onları maddenin mikrodalga boyutundan salt enerji boyutuna kadar uzanan kuantsal bir yapı olarak niteleyenler de bulunmaktadır. Bu yorumlar, çağın teknik terimlerini kullanarak melekleri tanımlama çabaları ve bilinmeyen şeyleri merak edip gaybın sınırlarını zorlama gayretleridir. Halbuki kaynaklardaki melek kavramına dikkatli ve doğru bir çerçeve içinde bakıldığında onların vahiy getirme, suçluları cezalandırma, eylemleri yazma, insanlara yardım etme, canları alma, cehennemi koruma, cenneti yönetme gibi görevleri bulunduğu ilişkin ifadeler bir araya getirilince, mahiyetlerinin böyle çağdaş bilimsel yaklaşımlar doğrultusunda olmadığı, gerçek yapılarının hiçbir zaman şimdiye kadar bilinemediği ve bundan sonra da keşfedilemeyeceği ortaya çıkar.

Meleklerin Görülüp Görülmemesi

Meleklerin mahiyetiyle ilgili farklı görüşler, beraberinde onların görülüp görüleceği tartışmasını getirmiştir. Kur'an-ı Kerim'de meleklerin önce Hz. İbrahim'e gelip onu bir erkek evlat ile müjdeledikleri, ardından Lût (a.s.)'a giderek adamları ile şehri terketmelerini söyledikleri (15/Hicr, 59-69; 11/Hûd, 77-82), Cebrail'in Hz. Meryem'e insan şeklinde görünerek ona tertemiz bir erkek çocuk bağışlaması için Allah'ın elçisi olduğunu söylediği (19/Meryem, 17-21) ve Hz. Peygamber'in onu apaçık ufukta ve sidretü'l-müntehânın yanında gördüğü haber verilmektedir (81/Tekvir, 23; 53/Necm, 13-17).

Bununla birlikte Kur'an, Peygamber'e itiraz ederek bir melek görmek istediklerini, yahut peygamber / elçi olarak melek gönderilmesinin gerektiğini söyleyenlere cevap olarak meleklerin görünür varlıklar olmadığını, eğer dünyada insanlar değil de melekler yaşasaydı ancak o zaman elçi olarak gönderilebileceğini, meleklerin fermân-ı ilâhî ile indirildiği zaman onlara mühlet verilmeyeceğini ve meleklerin görüleceği gün günahkârlara hiçbir sevinç haberinin olmayacağını vurgular (17/İsrâ, 92-95; 15/Hicr, 8; 25/Furkan, 21-22; 6/En'âm, 8). İnsanlara, görmedikleri askerler gönderildiğini (9/Tevbe, 26; 33/Ahzâb, 9), aynı türden varlıklar olan cin ve şeytanların da insan gözüyle görülmediğini beyan eder (7/A'râf, 27).

Ancak, yukarıda ismi geçen zatların meleklerle yaptıkları görüşmelerin keyfiyeti bilinmemektedir. Bu olaylar, tartışmayı meleklerin görülüp görülmemesinden çıkarıp, peygamber olmayan kişilerin onları görüp göremeyeceği noktasına getirmiştir. Zira peygamber, meleği görmekle kalmaz, sesini de işitir. Bu sebeple melek onun için elle tutulur, gözle görülür bir realitedir. Melek, gayr-i maddî bir varlık olduğu için peygamber onu bazen insan şeklinde, bazen de başka şekillerde görür. Cebrail, ekseriya insan şeklinde görülmüştür. Fakat Peygamber'in onu kendi şekliyle gördüğü de olmuştur (Buhâri, Bed'ü'l-halk 7). Ancak bunun nasıl gerçekleştiği belirtilmemiştir. Belki de bu manevî gözle ve tasviri

imkânsız bir şekilde olmuştur. Bir defasında da Peygamber, Cebrail'i altı yüz kanadı ile birlikte görmüştür (Buhâri, Bed'ü'l-halk 7). Bu da meleğin muazzam kudretine bir işarettir. Bir başka seferinde ise melek, bulutun içinde görülmüştür (Buhâri, Bed'ü'l-halk 6).

Bu rivayetlere temas eden bazı âlimler, Cebrail'i Hz. Peygamber dışındaki insanların göremedikleri yorumunu yapmaktadırlar. Bizce, melekler mahiyet itibariyle bizim görme duyumuzun sınırları dışında bir yapıda yaratılmış varlıklardır. Zaten bu özellikleri dolayısıyla ki onlara iman, bir âmentü esası olmuştur. Duyularımızın gayb âlemine ait varlıkları müşâhede bir kenara, madde âlemine ait birçok varlığı görme eşiği dışında olması dolayısıyla müşâhede edemediğini bildiğimize göre, "görememe" gibi bir savunma ile onları inkâra kalkışmak tutarlı ve ilmî değildir. Aksi takdirde görülemeyen şeylerin hepsini inkâr etmek gerekir ki bu müşâhede ettiğimiz fizik âlemin kat kat fazlasını inkâr demektir.

Gaybî konularda akidenin kaynağı Kur'an ve mütevâtir sünnet olup melek inancı da Kur'an'ın kesin bildirimleri ile sabit bir konudur. Temel itibariyle melekler, insanoğlunun beşerî idrak vasıtalarıyla tanınamayacak yapıda varlıklardır. Bu nedenle onların yaratılış biçimleri, cevherleri, görünme şekilleri gibi konulara dalmamak gerekir. Böyle teferruatlardan sorumlu olmadığımız gibi sâdık haber dışında geliştirilecek bütün yorumların herhangi bir yararı ve dinî değeri de yoktur. (2)

Meleklerin Özellikleri

Meleklerin kendilerine has yapı ve özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Nurdan yaratılmış olup erkeklik-dişilik, yeme-içme, yorulma, usanma gibi maddî özelliklerden arınmış varlıklardır. (Bkz. 11/Hûd,

70; 21/Enbiyâ, 19-20; 37/Saffat, 149-153); 43/Zuhruf, 19; Müslim, Zühd 10; Ahmed bin Hanbel, IV/168).

2. İtaatkâr varlıklar olup Allah'ın kendilerine verdiği görevleri yaparlar, O'nun emrinin dışına çıkmazlar (Bkz. 16/Nahl, 50; 21/Enbiyâ, 27; 66/Tahrim, 6).

3. Son derece güçlü, kuvvetli ve süratle hareket edebilen varlıklardır (Bkz. 35/Fâtır, 1; 69/Hâkka, 17; 70/Meâric, 4).

4. Allah'ın emir ve izni ile çeşitli şekillere girebilmektedirler (11/Hûd, 69-70; 19/Meryem, 16-17; 15/Hicr, 51-52; 51/Zâriyât, 24-28; Buhâri, İman 37; Müslim, İman 1)

5. Normal şartlarda gözle görülmezler. Peygamberler onları aslî suretleri ve büründükleri biçimleri ile görebilirler (Bkz. 7/A'raf, 27; 17/İsrâ, 92-95; 9/Tevbe, 26; 33/Ahzâb, 9; Buhâri, İman 37; Müslim, İman 1; Ebû Dâvud, Sünnet 15)

6. Gaybı, bilgisi sadece Allah'a ait bulunan konuları bilemezler. Onlar, Allah'ın tâlim ettiği hususları, öğrettiği kadarıyla bilebilirler. Kur'an-ı Kerim mutlak gayb bilgisinin Allah'a has olduğunu beyan etmekte ve O, bu bilgileri meleklerle bile paylaşmamaktadır. Nitekim Hz. Adem'in yaratılışını dile getiren ayetlerde melekler "*Bizim, Senin bize öğrettiklerinden başka bilgimiz yoktur*" demek suretiyle acziyetlerini itiraf etmişlerdir (Bkz. 2/Bakara, 30-33).

"Onlar, Allah'ın şerefli kullarıdır. Onlar, Allah'ın sözünden önce söz söylemezler ve O'nun emrettiklerini (hemen) yaparlar." (21/Enbiyâ, 26-27)

"Onlar, Allah'ın emirlerine (isyan edip) karşı gelmezler ve emr olundukları şeyleri (aynen) yaparlar." (66/Tahrim, 6)

"Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur. O'nun katındakiler O'na ibadet etmekte (asla) kibir göstermezler ve (asla) yorulmazlar. Gece ve

gündüz durmadan (yorulmadan) O'nu tesbih (ve takdis) ederler."
(21/Enbiyâ, 19-20)

"Onlarla kendi arasına bir perde çekmişti. Biz de Ruhumuzu (Cebrail'i) ona gönderdik. (O,) ona düzgün bir insan şeklinde göründü."
(19/Meryem, 17)

Meleklerin Görevleri

Melekler, Allah tarafından verilen görevleri eksiksiz yerine getiren itaatkâr varlıklardır. İnsanlarla ilgili görev alanlar ise, onların ruhî ve manevî hayatı ile ilgilenmektedirler. Bazıları ortak, bazıları da müstakil olmakla beraber, Allah tarafından meleklerle verilen görevler şöyle sıralanabilir:

1. Allah'ı hamd ile tesbih etme, O'na secdede bulunma (42/Şûrâ, 5; 7/A'râf, 206), Allah'ı gece gündüz övme (21/Enbiyâ, 19) ve takdis etme (2/Bakara, 30), emr olundukları diğer şeyleri yapma (16/Nahl, 50; 66/Tahrim, 6).

2. Peygamberlere vahiy getirmek. Allah Teâlâ insanlar gibi meleklerden de elçiler seçtiğini (22/Hacc, 75), Nuh'a ve ondan sonraki peygamberlere vahiy indirildiği gibi Hz. Muhammed'e de vahiy gönderildiğini (4/Nisâ, 163) ve Cebrail'in, Kur'an'ı Peygamber'in kalbine indirdiğini (2/Bakara, 97; 26/Şuarâ, 193-194) haber vermektedir.

3. Peygamberleri salât ve selâm ile yüceltmek, mü'minlere âhirette şefaathetmek ve bütün insanlara dünyada hayır duada bulunmak. *"Allah ve melekleri Peygamber'e salevat getirirler. Ey iman edenler! Siz de O'na salât ve selâm getirin"* (33/Ahzâb, 5-6) Şefaathet, kıyamet gününde günahkârlar hesabına Allah'a yalvarmak olup Kur'an'da, *"Göklerde nice melekler vardır ki Allah dilemedikçe onların şefaathetleri hiçbir fayda vermez"* (53/Necm, 26) buyurulmakta, hadiste de meleklerin şefaathetlerinden söz edilmektedir (Buhari, Tevhid, 24). Bunun yanında

meleklerin bu dünyada da insanlar için dua ettikleri ifade edilmektedir: *"Melekler yerde bulunanlar için mağfiret dilerler. 'Ey Rabbimiz! Senin rahmetin ve ilmin her şeyi kapsamıştır. Artık tevbe edip yolunda gidenleri bağışla. Ey Rabbimiz! Onları babalarından, zevcelerinden, zürriyetlerinden salâh halde bulunanlara vaad ettiğin cennete sok. Onları kötülüklerden koru' derler. "* (40/Mü'min, 7-9)

Onların dualarının sonucu olarak sâlih kulların her çeşit karanlıktan aydınlığa çıkarıldığı bildirilmektedir: *"Sizi zulumâttan nûra (karanlıklardan aydınlığa) çıkarmak için lutuf ve inâyette bulunan O'dur. Melekler de sizin için salât getirir, rahmet ve merhamet dilerler."* (33/Ahzâb, 43) Ayrıca melekler, şeytanların aksine insanları iyi işlere sevkederler. Her insanın biri melek, biri de şeytan olmak üzere iki arkadaşı bulunmakta olup, Kur'an, birincisine "şâhid", ikincisine "sâik" (sevkeden) demektedir (50/Kaf, 21). Hadiste ise insana refakat eden bir melek ve bir de şeytanın olduğu ve her ikisinin de insana telkinde bulunduğu (Tirmizî, Tefsir II, 364) beyan edilmektedir. Ayrıca hem Kur'an'da (50/Kaf, 23) hem de hadislerde insanı takip eden bir refakatçinin ("karîn"in) bulunduğundan söz edilmektedir.

4. Peygamberlere ve mü'minlere destek olup manevî güç vermek, onları sıkıntılı ve üzüntülü anlarında teselli etmek, kâfirleri ise sıkıntıya sokmak (16/Nahl, 28, 32). Kur'an'da Hz. İsa'nın Rûhulkudüs ile desteklendiği (2/Bakara, 253; 5/Mâide, 110), meleklerin Allah'a inanıp doğru yolda istikametle yürüyenlerin üzerine inerek onlara moral ve manevî güç verecekleri (41/Fussilet, 30-32), Allah'ın, kendisine ve âhiret gününe inananları katından bir ruh ile desteklediği (58/Mücadele, 22), melekler göndererek düşmanlarına karşı mü'minleri takviye ettiği (3/Âl-i İmran, 124-125), iman edenlere destek olmalarını, kâfirlerin boyunlarına ve parmaklarına vurmalarını emrettiği (8/Enfâl, 12) haber verilmektedir.

5. İnsanı koruyup, ona bir anlamda hizmet ederler. Kur'an'da önünde ve arkasında insanı koruyan takipçilerin bulunduğu bildirilmektedir (13/Ra'd, 11).

6. İnsanların fiillerini kaydederler. Kur'an'da, üzerinde bir koruyucu ve denetleyici bulunmayan hiçbir kimsenin bulunmadığı (86/Târık, 4), insanların üzerinde muhafızlık eden değerli kâtiplerin mevcut olduğu ve onların yapmakta olduklarını bilip yazdıkları (82/İnfitar, 10-12) haber verilmektedir. İki melek, kişinin yaptıklarını yazmaktadır. İnsan hiçbir söz söylemez ki yanında gözetleyen, yazmaya hazır bir melek bulunmasın 50/Kaf, 17-18). *"Sizden söz gizleyen ile onu açığa vuran, geceleyin gizlenen ile gündüzün yürüyen eşittir. Onun önünde ve arkasında Allah'ın izniyle kendisini koruyan takipçileri vardır."* (13/Ra'd, 10-11)

7. Kâinatın idaresi ve ilâhî kanunların icrasıyla görevlidirler. Kur'an'da çeşitli fonksiyonlarıyla âlemi idare edenlere yemin edilmesi (79/Nâziât, 5), insanların canını alan "ölüm meleği"nden söz edilmesi (32/Secde, 11), meleklerin yalancı peygamberlerin ve kâfirlerin canını pençelerini onlara uzatarak (En'am, 93), yüzlerine ve arkalarına vurarak ve *"tadın yakıcı cehennem azabını"* diyerek (8/Enfâl, 50) alacaklarının bildirilmesi; hadiste ana rahminde teşekkül eden her canlı için bir doğum meleğinin mevcut olduğundan söz edilmesi (Buhâri, Bed'ü'l-halk 6), Cenabı- Hakk'ın insanı yaratacağı zaman bu iradesini meleklerle açması ve yarattığında ona secde etmelerini istemesi (2/Bakara, 30-34; 15/Hicr, 28-31) onların dünya ile irtibatlarının bulunduğunu ve ilâhî iradenin yerine getirilmesinde vasıta olarak kullanıldıklarını gösterir. Aksi takdirde kendilerine insanın yaratılacağı isteğinin açıklanmasının bir anlamı olmaz. Ayrıca arşı taşıyan ve arşın etrafında dolaşan meleklerin (39/Zümer, 75; 40/Mü'min, 7) fonksiyonları da düşünüldüğünde meleklerin tabiat kanunlarının yerine getirilmesinde çok etkili oldukları görülür. Çünkü arş, kâinatın ilâhî varlık tarafından idaresini gösteren bir semboldür ve bunu taşıyan melekler de bu idarenin temini hususunda kullanılan vasıtalarlardır.

8. Melekler, ilâhî cezaları icra eden elemanlardır. Mü'minlere destek oldukları gibi; kâfirler hakkında takdir edilen cezaları da icra etmektedirler. Kur'an, kendilerine elçi olarak melek gönderilmesini isteyen kâfirlere (25/Furkan, 21; 2/Bakara, 210) şöyle cevap vermektedir: *"Gökyüzünün beyaz bulutlar ile yarılıp meleklerin bölük bölük indirildikleri gün, gerçek mülk, çok merhametli olan Allah'ındır. O gün kâfirler için de pek çetin bir gündür."* (25/Furkan, 25-26) Bu ayet, meleklerin inmesi ile

söz konusu olan şeyin günahkâr kulların başına geleceği söylenen ceza olduğunu gösterir. Başka bir yerde ise, "*Meleklerin, kâfir olanların canlarını aldıkları zaman, yüzlerine, arkalarına vurup 'cayır cayır yakıcı ateş azabını tadın' dediklerini*" (8/Enfâl, 50), onların yüzlerine, arkalarına vurarak canlarını alacakları (47/Muhammed, 27), "*meleklerin ancak hak ile indirileceği ve o zaman onlara mühlet verilmeyeceği*" (15/Hicr, 7-8) bildirilmektedir. (3)

Meleklerin Sayıları ve Çeşitleri

Meleklerin sayısını ancak Allah Teâlâ bilir. Kur'an-ı Kerim'de cehennem işleri ile görevli melekler bulunduğu belirtildikten sonra onların sayısının on dokuz diye belirlenmesinin sadece bir imtihan vesilesi olduğu beyan edilmekte ve "*Rabbının ordularını, kendisinden başkası bilemez*" (74/Müddessir, 31) buyurulmaktadır. Bu ifadelerden meleklerin sayısının çok fazla olduğunu anlamakla beraber herhangi bir rakam vermenin mümkün olmadığını ve onların sayısını ancak Allah Teâlâ'nın bildiğini anlamaktayız.

Meleklerin çeşitlerine gelince, Kur'an, göklerin ve yerin ordularının Allah'a ait olduğunu (48/Fetih, 4, 7), mü'minleri görünmeyen ordularla desteklediğini (9/Tevbe, 26, 40; 33/Ahzâb, 9) beyan etmekte; göklerde ulular meclisi anlamına gelen "mele-i a'lâ"nın bulunduğunu (37/Saffat, 8; 38/Sâd, 69), cin ve şeytanların burada olup bitenleri ve meleklerin kendi aralarındaki konuşmaları dinlemelerine mani olmak üzere göklerin muhafaza altına alındığını (37/Saffat, 6-10; 15/Hicr, 18; 67/Mülk, 5) kaydetmektedir. Bununla beraber naslarda çeşitli görevlerle vazifeli meleklerin bulunduğu beyan edilmiş, bunların bir kısmı özel adlarla isimlendirilirken (Cebrail, Mikâil gibi), bir kısmı da görevleri ile zikredilmiştir (Ölüm meleği, arşı taşıyanlar gibi). Şimdi bunları sıralayarak kısaca görev ve özelliklerinden söz edelim:

Cebrâil: Vahiy meleğinin özel adıdır. Kur'an-ı Kerim'de üç yerde Cibrîl şeklinde geçmektedir (2/Bakara, 97, 98; 66/Tahrim, 4) Ayrıca Cibrîl kast edilmek üzere er-Rûh (70/Meâric, 4; 78/Nebe', 38; 97/Kadr, 4), Rûhunâ (19/Meryem, 17), Rasûlun kerîm (81/Tekvir, 19), Rasûlu rabbik (19/Meryem, 19), er-Rûhu'l-emîn (26/Şuarâ, 193) ve Rûhulkuds (2/Bakara, 87, 253; 5/Mâide, 110; 16/Nahl, 102) isimleri de zikredilmektedir. Hadiste ise Cebrâil, bunlara ilaveten "en-Nâmus" diye isimlendirilmektedir (Buhâri, Bed'ü'l-vahy 3)

Mîkâil: Kur'an-ı Kerim'de sadece bir ayette Mîkâil ismi geçmekte olup şöyle buyrulmaktadır: *"Kim Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Cibrîl'e ve Mîkâil'e düşman olursa bilsin ki Allah da kâfirlerin düşmanıdır."* (2/Bakara, 98)

Azrâil: Ölüm meleğinin özel adıdır. Kur'an-ı Kerim'de Azrâil ismi geçmez. Bunun yerine ölüm meleği anlamında melekü'l-mevt (32/Secde, 11), eceli gelen ve vadesi yetenlerin ruhunu kabzedenden meleklerden söz edilir (4/Nisâ, 97; 6/En'âm, 61, 93; 8/Enfâl, 50; 47/Muhammed, 27).

İsrâfil: Kur'an'da İsrâfil adı geçmemektedir. Birçok yerde, sûra üfleneceği haber verilmektedir (6/En'âm, 73; 18/Kehf, 99; 20/Tâhâ, 102...). Kıyametin kopması ve yeniden diriliş ve mahşerde toplanılması için sûra iki defa üfleyecek olan melek olduğu hadis rivayetlerinden anlaşılmaktadır. Hadis-i şeriflerde onun adı dört büyük melek içinde zikredilmiştir (Müslim, Müsâfirîn 200; Ebû Dâvud, Salât 119). Bu dört melek, meleklerin "rasulleri"dir.

Mukarrabûn Melekleri: Bunlara "illiyyûn" ve "kerûbiyyûn" melekleri de denilmektedir. Nisa suresinin 172. ayetinde Mesih ve Allah'a yakın meleklerin (el-melâiketü'l-mukarrabûn) Allah'ın kulu olmaktan çekinmedikleri bildirilmektedir. Enbiya suresinde ise göklerde ve yerde bulunanların O'nun hizmetinde oldukları beyan edildikten sonra; O'nun huzurunda bulunanların O'na ibadet hususunda kibirlenmedikleri, ibadetten usanmadıkları, gece gündüz O'nu tesbih ettikleri bildirilmektedir (21/Enbiyâ, 19-20) Kur'an'da arşı taşıdıkları ve onun çevresinde

buldukları (40/Mü'min, 7-8; 69/Hakka, 17) ifade edilen, Allah'ı hamd ve tesbih eden melekler de bunlar içinde sayılmaktadır.

Hafaza ve Kirâmen Kâtibîn Melekleri: İnsanların iyi ve kötü fiillerini kaydeden, onları koruyan meleklerdir. Kur'an'da "*hafaza*" (6/En'âm, 61), "*muakkıbat*" (13/Ra'd, 11), "*rusulünâ... yektubûn*" (43/Zuhruf, 80), "*el-mütelekkıyân*" (50/Kaf, 17), "*rakıybun atîd*" (50/Kaf, 18), "*hâfizıyn*" (82/İnfıtar, 10), "*kirâmen kâtibîn*" (82/İnfıtar, 12) kelimeleri ile ifade edilmektedirler.

Cennet ve Cehennemde Görevli Melekler: Kur'an'da meleklerin cennetlikleri "*İşte bu, size vaad edilmiş olan (mutlu) gününüzdür*" (21/Enbiyâ, 103) diye karşılayacakları, müttakîler bölük bölük cennete sevk edilip kapılar kendilerine açıldığında, "*Onun bekçileri (hazenetuhâ): Selâm size! Tertemiz geldiniz. Artık ebedî kalmak üzere girin buruya!*" (39/Zümer, 73) diyecekleri, meleklerin adn cennetlerine babalarından, eşlerinden ve çocuklarından sâlih olanlarla beraber gireceklerin yanına her kapıdan vararak, "*Sabrınıza karşılık size selâm olsun! Dünya yurdunun sonu ne güzeldir!*" (13/Ra'd, 23) diyecekleri haber verilmektedir. İnkâr edenleri ise bölük bölük cehenneme sürülecekleri, kapıların açılacağı ve cehennem bekçilerinin onlara, "*Size, içinizden Rabbinizin ayetlerini okuyan ve bugüne kavuşacağınızı ihtar eden peygamberler gelmedi mi?*" (39/Zümer, 71) diyecekleri, cehennemin başında iri gövdeli, sert tabiatlı, Allah'ın buyruklarına karşı gelmeyen ve emredildiklerini yapan meleklerin bulunacağı (66/Tahrim, 6; 43/Zuhruf, 77; 40/Mü'min, 49-50; 96/Alak, 18) ifade edilmektedir.

Hârût - Mârût: Bunlar hakkında farklı görüşler olmakla beraber, "*Babil'de insanlara sihir öğretmek suretiyle onları imtihan etmek üzere gönderilen iki melek*" oldukları, en yaygın görüştür. Kur'an-ı Kerim, bu olayla ilgili daha başka bilgi vermemektedir. Muteber hadis kitaplarından Buhari'de Kitabu't-Tıbb'ın sihre tahsis edilen 47. babının başlığında Bakara suresinin 102. ayeti zikredilmekte, bu münasebetle ayet içinde Hârût ve Mârût adı geçmektedir. Bunun dışında söz konusu isimlerle ilgili bir bilgiye rastlanmamaktadır. Ahmed bin Hanbel'de ise, insanlar gibi birtakım arzu ve

istekleri bulunan varlıklar olarak tasvir edildiği görülmektedir (Ahmed bin Hanbel II/134).

Fakat bu rivayeti, müfessirler bozuk ve merdud kabul ederler (Bkz. Fahreddin Râzi, Tefsir-i Kebir, 2/Bakara, 102. ayetin tefsiri). Kur'an, bu iki melek ile ilgili olarak yahudiler arasında meşhur olan hikâyeleri onaylamaz.

Münker - Nekir: Kabirde sorgu-sual işi ile görevli olan meleklerdir. Kur'an'da adları geçmemektedir. Hadislerde ise ölü defnedildiği zaman ona, birine Münker, diğerine Nekir denilen siyah tenli mavi gözlü iki meleğin geldiği, ölüyü kabrinde oturtup sorular sorduğu, verdiği cevaplara göre kabrini genişlettiği veya daralttığı rivayet edilmektedir (Tirmizî, Cenâiz, 70; Ahmed bin Hanbel III/126; IV/140).

İmam Ahmed bin Hanbel'in Müsned'inde naklettiği uzunca bir hadiste Rasulullah (s.a.s.), ensardan bir adamın kabri başında, iki veya üç defa "*Kabir azabından Allah'a sığının!*" dedikten sonra, bir mü'min için ölüm ve sonrasını şöyle anlatır: "*Mü'min kulun dünyadan kopup, âhirete gitme zamanı geldiği zaman, gökten ona, yüzleri sanki güneş gibi beyaz melekler iner. Beraberlerinde cennet kefenlerinden bir kefen ve cennet kokularından birtakım kokular bulunmaktadır. Mü'minin göz mesafesine otururlar. Sonra ölüm meleği yaklaşır ve başucuna oturup 'Ey güzel ve hoş can, haydi Allah'tan bir bağış ve hoşnutluğa çık gel!' der. O can, ağızdaki suyun aktığı gibi akıp kolayca çıkar. Azrâil de onu alır ve elinde bir an bile bekletmeden, o kefene ve kokuların içine sarar. Bu esnada o candan, yani ruhtan, yeryüzünde bulunan misk kokularının en güzeli gibi bir koku çıkar. Ölüm melekleri onu alıp, birlikte yükselirler. Uğradıkları her melek topluluğu, 'Bu güzel ruh kimdir?' diye sordukça, onlar, hayatta iken insanların ona verdiği en güzel ismi ile, 'bu, falan oğlu falandır' diye cevap verirler. Böylece birinci göğe ulaşırlar ve kapının açılmasını isterler. Onun için göğün kapısı açılır. Her gökte, o göğün en kıymetli melekleri, bu ruhu bir sonraki göğe kadar teşyî ve ona refakat ederler. Neticede yedinci göğe gelinir.*

Allah Teâlâ, 'Bu kulumun kitabını, "illiyân"e yazın ve onu yeryüzüne geri götürün! Çünkü ben onları, yerden-topraktan yarattım, oraya geri çeviriyorum, tekrar oradan çıkaracağım' buyurur. Bunun üzerine onun ruhu kabirdeki bedenine iade edilir, yani yeniden diriltir ve ona iki melek gelip yanına oturur. 'Rabbin kim?' diye sorarlar. O, 'Rabbim Allah!' der. 'Dinin nedir?' diye sorarlar, o, 'Dinim İslâm!' der. 'Size peygamber olarak gönderilen kim?' diye sorarlar, o, 'Rasulullah!' der. 'Bilgin nedir?' derler, o, 'Allah'ın kitabını okudum, ona inandım ve onun doğru olduğunu kabul ettim' der. Bunun üzerine gökten bir ses, 'Kulum doğru söyledi. Binâenaleyh onun için cennetten bir döşek serin, ona cennetten bir elbise giydirin ve ona cennetten bir kapı açın!' der.

Böylece cennetin esintisi ve güzel kokusu ona gelir, kabri göz alabildiğine genişletilir. Derken yanına güzel yüzlü, güzel elbiseli, güzel kokulu bir adam gelir ve der ki: 'Seni sevindirecek şeylerle müjdelen, yani müjdeler olsun, sevineceğin şeylere ulaşacaksın. İşte bu, va'dolunduğun gündür.' Ona, 'Sen kimsin? Yüzün, uğur getiren bir yüz' diye sorar. O, 'Ben senin sâlih amelinim' der. Kul o anda, 'Ey Rabbim! Kıyameti hemen kopar, kıyameti hemen kopar ki aileme ve malıma, yani benim için cennette hazırladığın evlere ve yüce makamlara kavuşayım' der.

Dünyadan ayrılıp, ahirete gitme zamanı geldiğinde, kâfir kula da gökten, beraberlerinde kalın ve sert kumaşlar bulunan siyah yüzlü melekler gelirler ve gözünün göreceği yere otururlar. Sonra Azrâil yaklaşır başucuna oturur ve 'Ey pis can, haydi Allah'ın kızgınlığına ve gazabına çık gel!' der. Böylece o can, bedeninden ayrılır. Azrâil, onu, çok parçalı bir şişi ıslak yünden çekip kopardığı gibi çeker çıkarır. Onu aldığı zaman, elinde bir bile tutmadan hemen o sert ve kalın kumaşa sarar. O zaman ondan, yeryüzünde bulunan leş kokularının en kötüsüne benzer bir koku çıkar. Melekler onunla beraber yükselirler ve uğradıkları her melek topluluğu, 'Bu pis ruh kimdir?' diye sorarlar. Onlar, hayatta iken insanların ona verdiği en çirkin ismini kullanarak derler ki: 'Bu, falan oğlu falandır.' Böylece birinci göğe gelinir ve kapının açılmasını isterler, ama ona göğün kapısı açılmaz. Allah Teâlâ, 'Onun kitabını en aşağı yer tabakasındaki "siccîn"e yazın!' der. Böylece onun ruhu aşağılara atılır. Derken cesedine döndürülür ve iki melek gelip yanına oturur ve ona, 'Rabbin kim?' diye

sorular, o, 'Haa, haa.. Bilmiyorum' der. Ona, 'dinin nedir?' diye sorular, o, 'haa, haa.. Bilmiyorum' der. 'Size peygamber olarak gönderilen kimdir?' derler, o, 'haa, haa.. Bilmiyorum' der.

Bunun üzerine gökten bir ses, 'O kulum yalan söylüyor. Dolayısıyla ona ateşten bir döşek hazırlayın ve cehennemden bir kapı açın!' der. Böylece ona cehennemden sıcaklığı ve zehirli yakıcılığı gelir; kabri de, kaburgalarını birbirine geçirecek kadar daraltılır. Derken çirkin yüzlü, kötü elbiseli ve pis kokulu bir adam gelir ve ona, 'Hoşuna gitmeyen şeyleri sana müjdelirim! İşte bu, tehdit olduğun gündür' der. O, 'Sen kimsin? Suratından şer akıyor' diye sorar. O, 'Ben senin kötü işlerimim' der. Bunun üzerine o kul, kabrine açılan kapıdan, cehennemde kendisi için hazırlanmış gördüğü azaptan korkarak 'Ey Rabbim, kıyameti koparma!' der..." (Ahmed bin Hanbel, IV/287)

Bu uzun hadis-i şerif, ayrıca Ebu Davud'un ve İbn Mâce'nin Sünenlerinde; İbn Kesir'in Tefsirinde yer almakta, hasen bir hadis kabul edilmekte, delil kabul edilen güvenilir râviler tarafından rivayet edildiği bildirilmektedir. Görüldüğü gibi bu hadiste, ölüm meleği ve yardımcılarının yanı sıra, kabirde insanı ilk hesaba çeken iki melekten bahsedilmektedir. Kur'an'da bu iki melekten bahsedilmese de, bu hadis dışında sahîh birçok hadiste kabirdeki bu meleklerden bahsedilmiştir.

Hem Buhari, hem de Müslim'in Sahihlerinde yer alan bir hadiste, Rasulullah şöyle buyurur: *"Kul kabrine konup da ailesi ve arkadaşları onu orada bırakıp gittikleri ve o kul, çekip gidenlerin ayak seslerini duyduğu zaman, iki melek gelip onu oturturlar ve derler ki: 'Sen şu zat, yani Muhammed (a.s.) hakkında ne der idin?' O kişi mü'min ise, 'Şehâdet ederim ki O, Allah'ın kulu ve peygamberidir' der. Bunun üzerine ona, 'cehennemdeki şu yerine bak! İşte onu, cennetten bir yer ile değiştiriyoruz', yani 'Eğer sen mü'min olup da bu soruya doğru cevap veremeseydin, o cehennemdeki yere girecektin' denilir. Mü'min, bunların her ikisini de görür. Ama kabre konan kişi münâfık ve kâfir ise, ona, 'Sen şu zat hakkında ne der idin?' denildiğinde, 'bilmiyorum, insanlar ne derlerse ben de onu derdim' cevabını verir. Bunun üzerine, 'Ne bildin, ne de uydun!' denilip, ona demirden bir topuz ile öyle bir vurulur ki, insan ve cinlerden başka bütün*

varlıkların duyduğu bir ıglık atar." (Buhâri, Cenâiz 68, 87; Müslim, Cennet 70 -IV/2200-) Bu konuyla ilgili bir diğler hadiste bu iki melekten birinin adının "Münker"; diğlerininse "Nekir" olduğu bildirilmiştir (Tirmizî, Cenâiz 70 -III/383-).

Anlaşıyor ki Allah Teâlâ'nın, her işle görevlendirdiği çeşit çeşit melekleri bulunmaktadır ve Kur'an da bunların sadece bir kısmından bahsetmiştir; bir kısmı peygamberine ayrıca bildirmiş ve dolayısıyla O, hadislerinde bize bize bildirmiştir. Elbette bunların dışında da kim bilir daha nice melekler vardır.

Melekler İnsanlardan Daha Faziletli midirler?

Bütün peygamberler, meleklerin rasulleri sayılan dört büyük melek dahil tüm meleklerden efdal; yani Allah katında dereceleri daha yüksek ve daha faziletlidir. İnsanlardan takva sahibi olan mü'minler de, meleklerin rasulleri hariç tamamından daha faziletli, dereceleri daha yüksek sayılmıştır. Çünkü melekler, yaratılış bakımından günah işleyemezler. Allah'a itaat ve ibadet etmek onlar için fitrî ve zorunludur. Onları böyle olmaktan alıkoyacak hiçbir iç ve dış tesir yoktur. Halbuki insan, akıl ve nefis sahibi olup, her türlü iç ve dış etkiler altındadır. Buna rağmen insan, bütün menfî engelleri aşar, Allah'a itaatli ve takva sahibi bir kul olursa, elbette meleklerden daha faziletli olur.

Gayba ve Meleklerle İman

Meleklerle iman gaybidir. Gayb: Hislerle veya akılla bilinmeyen, görülmeyen şeydir. Mü'min gayb âlemine inanmakla yükümlüdür. (Bkz. 2/Bakara, 3) Allah'ın ve Rasülünün bildirdikleri ister zahirî, isterse gaybî olsun mü'min ona inanandır. Bazı kâfirlerin gayba iman etmediklerini, "ben gözümle göremediğim varlıklara inanmam; melek, cin gibi varlıklar

uydurmadan ibarettir” dediklerini biliyoruz. Gaybe iman büyük bir imtihandır. Çünkü insanlar gördükleri şeylere inanmak zorundadırlar; Bunlara karşı gözlerini yumamazlar. Fakat Hz. Allah’ın imtihanı öyle değildir. İnsanların görmediği ve göremediği şeyleri yaratması ve sonra da bunlara ‘*inanın*’ demesi büyük bir imtihandır. Mü’min, sadece Allah’ın ve Rasülünün haber vermesiyle onlara inanır ve teslim olur. Mü’minlere düşen ‘*dinledik ve itaat ettik*’ demeleridir. Zaten, gözüyle göremediğinin varlığını kabul etmeyenlere; akıllarını, duygularını, düşüncelerini, rüzgârı, elektrik akımını... göremedikleri halde varlıklarını nasıl kabul edip kendileriyle çelişkiye düştükleri sorulabilir. Böylece görülecektir ki, onlar görmedikleri için inkâr etmiyorlar, görseler bile hakkı kabul etmeyecek sapıklar olduklarından şeytana ve nefislerine uyarak küfrü tercih ediyorlar.

Mü’minler gaybe inanmakla yükselme ve ilerleme yolundaki ilk adımlarını atmış olacaktırlar. İnsanlar, hevâ ve hevesinden, hayvanlık mertebesinden ancak bu ilk adımla kurtulabilir ve gerçek insanlık mertebesine yükselirler. Bir hayvana gaybı anlatamazsınız. O daha kıymetli de olsa göremediğini tercih etmez; önündeki otları herşeye tercih eder. Kâinat, mevcut olan, bilinen ve görünen varlıklardan ibaret değildir. Bu görünüp bilinen şeylerden daha başka varlıklar da mevcuttur; ki biz bunları görmeden sadece doğru haber üzerine verilen bilgiyle bilir ve kabul ederiz.

İnsan aklının bilinmeyen âlemleri (evrenleri) idrak edememesi, onların mevcudiyetinin inkârını gerektirmez. Bu konuda mü’mine düşen; işi, akıl kuvvetinin üstündeki diğer kudrete (doğru habere) bırakmasıdır. Mü’min, öğrenmek istediklerini Alîm ve Habîr olan, görüneni ve görünmeyeni, gizli ve âşikârı bilen Allah’tan ve O’nun Rasülünden öğrenmesi lazımdır. Fakat eskiden olduğu gibi, bugün de materyalist kafalılar Allah’ın ilmini önemsemeyerek, insanoğlunu gerilere, hayvanlık mertebesine götürmek istemektedirler. Mü’min, sadece meleklerle değil, gaybi olan ne varsa hepsine Allah ve Rasülünün bildirdiği şekilde iman eder. “*Onlar ki, gaybe inanırlar, namazı dosdoğru kılar ve kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden de infak ederler.*” (2/Bakara, 3)

Melek İnancının Etkileri

İnsan, yeryüzündeki diğer canlılardan farklı olarak irade sahibi bir varlık şeklinde yaratılmıştır. İrade, “farklı seçeneklerden birini tercih etmek” demektir. Allah, insana iradî fiillerinde farklı alternatifler sunmuş ve onun dünyaya gelişinin gayesini “imtihan olmak” (67/Mülk, 2) şeklinde tespit etmiştir. İnsan, bu imtihana giren alanda kendisini iyilik veya kötülüğe teşvik eden, iradesini daha özgürce kullanmasını sağlayan manevî menajerlerle (yardımcı, düzenleyici) karşı karşıyadır.

Allah insanı şerre ve kötülüğe çağırmak üzere şeytanı, iyilik ve hayra dâvet etmek üzere de melekleri yaratmıştır. İnsanın meleklerle inanması demek, önünde şeytan ve meleklerin sunduğu seçeneklerle dolu ruhî bir hayat olduğunu, meleklerin telkin ve teşviklerine göre hareket edip mevcut yeteneklerini bu yönde yükseltmesi gerektiğini kabul etmesi, Allah’ın görevlendirdiği meleklerin kendisini daima gözetlediğini ve yaptıklarını kaydettiklerini unutmaması demektir.

İnsana iyi düşünceler aşıl原因an meleklerin yanı sıra, ona vesveseler telkin eden şeytanın varlığı da bir gerçek olmakla beraber, Kur’an, şeytana değil; meleklerle imanı öne çıkarmak (2/Bakara, 177, 285), tağutu inkâr edip Allah'a iman edenin sağlam bir kulpa sarılmış olacağını bildirmek suretiyle (2/Bakara, 256) şeytanın varlığını ikinci dereceye almış, onunla hemhal olmayıp aksine meleklerle kulak vermeyi öngörmüştür.

“Onu (insanı), önünden ve ardından izleyiciler vardır; Onu Allah’ın emrinden (kazalarından, belalarından ve musibetlerinden) korurlar.” (13/Ra’d, 11) Gerçekten de insan, risklerle ve tehlikelerle dolu bir dünyada yaşamaktadır. Bunlara, ayrıca kötülüklerin karşılığı olarak Allah’tan her an gelebilecek intikam darbelerinin ihtimallerini de ekleyecek olursak, onun, yaşadığı yıllar boyu ne büyük bir manevî koruma altında bulunduğunu kestirebiliriz. Bu girift olayın içyüzünü daha derinlemesine bilmek bizim için mümkün değildir.

Ancak bu kadarıyla bile Rabbimizin bizi ne etin bir sınavdan geçirdiğini, bizzat hayatımıza karşı yaratmış bulunduğu tehlikelerin bile gelip bizi bulmasına melekleri engel yaparak bu sınavda bize nasıl süre tanıdığını bu ayetlerden ibretle öğreniyoruz. Doğrusu bu bize bir ilâhî lutf ve bir müjde olsa gerektir. Dolayısıyla insanın, bu hârika nöbetçilerini her zaman hatırlayarak özellikle kuytu köşelerde, zifiri karanlıklarda ve tehlikelerle burun buruna olduğu anlarda onların kendisini korumaya devam etmeleri için Allah'a dilekte bulunması, Allah'ın izniyle belaların bertaraf olmasına bir vesile oluşturabilir. Bu, aynı zamanda insanın, Rabbiyle olan irtibatının güçlülüğünü ve sürekliliğini kanıtlamış olur. Kur'an'da *“Kesinlikle üzerinizde koruyucular vardır. Onlar değerli yazıcılardır. Yaptığınız her şeyi bilirler.”* (82/İnfitar, 10-12) diye kendilerinden söz edilen melekler vardır ki, bunlar söylediğimiz her sözü yazarlar. Dolayısıyla insanoğlunun havada kaybolup giden tek kelimesi bile yoktur.

Evren öyle kesin bir disiplin içindedir ki, bu disiplinin gözümüzle görebildiğimiz veya daha doğrusu ilmin ve aklın kanıtlayabildiği bir cephesi vardır, bir de ilmin ve aklın asla ulaşamayacağı, açıklayıp tanımlayamayacağı diğerk bir cephesi daha vardır. İşte bu görünmeyen cepheyi melekler ordusu oluşturmaktadır. Mü'min olabilmenin olmazsa olmaz şartlarından biri de bu gerçeğe inanmaktır. Dolayısıyla meleklerle inanmamak, Allah'a, peygamberlere, kitaplara ve âhret gününe inanmamakla eş değerdedir.

Meleklerle inanan bir müslüman, meleklerin kendisini takip ettiğini, gözetlediğini, iyilik ve kötülüklerinin yazıldığını bilir. Ve bu bilinçle davranışlarına çeki düzen verir. Böylece, meleklerle olan inancımız bizi kötülük ve günah yapmaktan vazgeçirir.

Melekler Hakkında Tashih Edilmesi Gereken

Bazı Yaklaşım ve Bâtıl İnançlar

Müşrikler Allah'a şirk koşarlarken, bazıları görünen maddî cisimleri, bazıları da görünmeyen manevî cisimleri Allah'a eş tutuyorlardı. İşte, mü'minin melek kabul ettiği varlığı müşrikler tanrı, tanrı çocukları veya tanrı kızları olarak kabul edebilmektedir. Mü'min, onların dişi veya erkek olmadıklarına inandığı gibi, o meleklerin kendi nam ve hesaplarına hiç bir yetkiye sahip bulunmadığına da inanır. Onlara tapmak, onlardan yardım istemek, yani onlara dua etmek insanlar için küçüklük olur. Çünkü ilk insanın yaratılışında Allah, onları Adem (a.s.)'in önünde secde ettirdi. Ve Hz. Adem'e onlardan fazla bilgi verdi. Sonra da Hz. Adem'i yeryüzüne halife yaptı. İnsan için, kendisine secde etmiş bir mahluktan yardım istemek ve ona tapmaktan daha büyük bir zillet olur mu?

Meleklerin erkeklik ya da dişilik gibi bir özellikleri sözkonusu değildir. Buna rağmen cahiliyye döneminde meleklerin dişi olduğu ileri sürülüyor, hatta onlara –hâşâ- Allah'ın kızları deniliyordu. Allah, bu yakışıksız isnadları şu ayetlerle reddetmiştir: *“Onlar Rahmân'ın kulları olan melekleri dişi sayıyorlar. Yoksa nasıl yaratıldıklarını mı gördüler?! Bu (yalan) şahitlikleri yazılacak ve sorgulanacaklardır.”* (43/Zuhruf, 19) *“Şimdi de sor onlara: ‘Rabbine kızlar da onlara oğlanlar mı?!’* (37/Saffat, 149) Günümüzde de batılılardan esinlenerek melekleri bayan gibi düşünen, kızlarına “Melek” ismi veren, güzel bir bayanın meleğe benzediğine dair şiirler yazıp söyleyen, şarkılar mırıldanan insanlara rastlayabilmekteyiz. Bunlar, İslâm itikadı açısından çok vahim manzaralardır.

Ölüm meleği olduğu için Azrâil'in adı insanlar arasında adeta korku sembolü haline gelmiştir. Dolayısıyla bazı kimselerin bu meleğe karşı duyguları olumsuzdur. Ancak bu düşünce hem yersizdir, hem de iman gerçeğiyle uyuşmaz. Çünkü iman, ayrıca sevgi, saygı, bağlılık ve teslimiyet ister. Azrâil, Allah'ın, can almak için görevlendirdiği bir melektir. Dolayısıyla can almak onun görevidir. Her şey gibi, canımızın da sahibi Allah'tır. Can, Allah'ın bize bir çeşit ödünç olarak verdiği bir emanetidir. Emanet, bir gün gelir, asıl sahibine iade edilir. “Her nefis, ölümü tadacak, her emanet sahibini bulacaktır. Azrâil, bu konuda sadece görevini yapmaktadır. Onun hiç kimseye karşı özel bir düşmanlığı da yoktur. Bu nedenle, Allah'ın bütün elçileri gibi Azrâil'i de saygıyla anmak imanımızın gereğidir. Allah'ın selâmı O'nun ve diğer bütün elçilerinin üzerine olsun.

Azrâil'in bu kadar kalabalık bir dünyada kıtalar ve ülkeler arasındaki büyük mesafeleri nasıl aştığı ve aynı anda birçok insanın ruhunu nasıl alabildiği bazı kimseler tarafından daima merak konusu olmuştur. Manevî âlemi, maddî durumlara bire bir uydurmanın getirdiği yanıltır bu. Eski çağların insanları için düşünce ve teknik açılımları yönüyle bu soru, bir yönüyle makul olsa bile; günümüzün baş döndürücü açılımları, dünyanın bir ucundan bilgisayarlara bilgi aktarılabilirdiği veya virüsler ulaştırılabildiği bir zaman diliminde bu tür soruların cevap vermeye değmeyecek yersizlikte olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

- 1- Lutfullah Cebeci, Kur'an'da Göre Melek Cin Şeytan, s. 25
- 2- İslam'da İnanç Esasları, 234 ve devamı
- 3- A.g.e. s. 239 ve devamı

Melek Konusuyla İlgili Ayet-i Kerimeler

A- Meleklerle İman Etmek

- a- Meleklerle İman Etmek: Bakara, 97-98, 177, 285.
- b- Meleklerle Düşmanlık Edenler: Bakara, 97-98.
- c- Melekleri İnkâr: Nisa, 136.

B- Meleklerin Mahiyeti

- a- Melekler ve Yaratılışları: Bakara, 30, 32; 34, 255; Al-i İmran, 39; En'am, 93; Ra'd, 11; Enbiya, 22, 26; Hacc, 75; Furkan, 25, 59; Fâtır, 1; Zümer, 76; Mü'min, 15; Zuhruf, 16-17; Hadîd, 4; Kalem, 1; Meâric, 3-4; Müddessir, 31; Mürselât, 1-6; Tekvir, 20-21. 23.
- b- Melekler, Allah'ın Kuludurlar: Enbiya, 23.
- c- Meleklerin Erkeklik ve Dişilikleri Yoktur: Zuhruf, 19; Necm, 27-28.
- d- Meleklerin Kanatları: Fâtır, 1.
- e- Mele-i A'lâ: Saffat, 8-9, Sâd, 69, Nebe', 38.

f- Meleklerin Makamları: Saffat, 164; Mü'min, 7.

C- Meleklerin Yaptıkları İşler

a- Melekler, Savaşta Mü'minlere Yardım Eder: Al-i İmran, 123-126; Enfal, 9-13, 50; Tevbe, 25-26; Ahzab, 9; Feth, 4, 7.

b- Melekler, İnsanların Amellerini Yazarlar: En'am, 61; Kaf, 17-18; İnfitar, 10-11.

c- Melekler, Allah'ı Zikrederler: A'raf, 206; Nahl, 49-50; Enbiya, 19-20; Saffat, 165-166; Mü'min, 7; Fussilet, 38; Şûrâ, 5.

d- Melekler, Allah'a İtaat Ederler: Enbiya, 27-28.

e- Melekler, Peygamber'e Salevat Getirirler: Ahzab, 56.

f- İnsanı Gözetleyen Melekler Vardır: Târık, 1-4.

g- Melekler, İş Bölümü İle Görev Yaparlar: Zâriyat, 4.

h- Meleklerin Mü'minler İçin Duaları: Mü'min, 7-9; Şûrâ, 5.

i- Meleklerin Şefaati: Enbiya, 28; Sebe', 23; Necm, 26.

D- Büyük Melekler

a- Cebrail İle İlgili Ayetler: Bakara, 87, 253; Nisa, 171; Maide, 110; Nahl, 2, 102; İsrâ, 85; Meryem, 17, 19; Enbiya, 91; Şuarâ, 193; Mü'min, 15; Şûrâ, 193; Mü'min, 15; Şûrâ, 52; Necm, 5-6.

b- Kur'an'ı Cebrail İndirmiştir: Bakara, 97; Nahl, 102; Şuarâ, 193-194; Tekvir, 15-24.

c- Kur'an'ı Peygamber'e Cebrail Öğretmiştir: Necm, 5.

d- Cebrail'in Peygamber'e Görünerek Vahiy Getirmesi: Necm, 6-15.

e- Cebrail'e Ruh'u'l-Emin Denilmesi: Şuarâ, 193; Nebe', 38.

f- Cebrail'in Görünüşü Güzeldir: Necm, 6.

g- Cebrail, Allah Yanında Şerefli'dir: Tekvir, 19-21.

h- Cebrail'e Düşmanlık Edenler: Bakara, 97.

i- Azrail, Eceli Gelenlerin Ruhlarını Alır: En'am, 61; Nâziât, 1-4.

j- Mikâil, Tabiat Olaylarını İdare Eder: Nâziât, 5.

k- (İsrâfil) Sûrun Üfürülmesi: En'am, 73; Kehf, 99; Tâhâ, 102; Mü'minun, 101; Neml, 87; Yasin, 49-51; Zümer, 68; Kaf, 20, 41-43; Hakka, 13-15; Müddessir, 8; Nebe', 18.

Konuyla İlgili Geniş Bilgi Alınabilecek Kaynaklar

1. Kur'an'a Göre Melek, Cin, Şeytan, Lutfullah Cebeci, Şûle Y. s. 1-183
2. Kur'an-ı Kerim'e Göre Melekler, Lutfullah Cebeci, İstişare Y.
3. Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri, İbn Kesir, Çağrı Y. c. 2, s. 260-271
4. Mefâtihi'l-Ġayb (Tefsir-i Kebir), Fahreddin Râzi, c. 2, s. 231-262; 342- 382
5. Hak Dini Kur'an Dili, Elmalılı Hamdi Yazır, Azim Y. c. 1, s. 260-265
6. İslam Ansiklopedisi, Şamil Y. c. 4, s. 126-132
7. Kur'an Cevap Veriyor, İzzet Derveze, Yöneliş Y. s. 276-288
8. El-Melâike, Bediüzzaman Said Nursi, Sözler Y.
9. İman ve Tavır, M. Beşir Eryarsoy, Şafak Y. s. 125-134
10. Melek Girmeyen Evler, Ebu Huzeyfe İbrahim, Uysal Kitabevi Y.
11. Meleklerle İnanıyorum, M. Yaşar Kandemir, Damla Y.
12. İnançla İlgili Temel Kavramlar, Mehmet Soysaldı, Çağlayan Y. s. 121-129
13. Kur'an'da Anlamı Kapalı Ayetler, Hüseyin Yaşar, Beyan Y. s. 213-224
14. İnsan ve İnsanüstü, Süleyman Ateş, Dergâh/Yeni Ufuklar Y.
15. İnanç ve Amelde Kur'anî Kavramlar, Muhammed el-Behiy, Yöneliş Y. s. 133-153
16. Tevhid, Muhammed Kutub, Risale Y. s. 197-209
17. İslam'da İnanç Esasları, B. Topaloğlu, Y. Ş. Yavuz, İ. Çelebi, İFAV Y. s. 231-250
18. İslam'ın İnanç İlkeleri, Mevlüt Uyanık, Esin Y. s. 77-86
19. İslam'da İman ve Esasları, Ali Arslan Aydın, Hikmet-Dâvâ-Çağ Y. s. 135-143
20. İslam'da İnanç Sistemi, Ferit Aydın, Kahraman Y. s. 235-248
21. İslam Akaidi, A. Lütfi Kazancı, Marifet Y. s. 91-113

Ve âhıru da'vânâ eni'l-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemin:
Dâvâmızın sonu âlemlerin Rabbi Allah'a hamdetmektir.

Sûbhanek Allahûmme ve bihamdike ve eşhedû en la ilahe illa ente vahdeke la Şerike leke ve Estağfiruke ve etûbû ileyk.

—Derleme— Ebu Abdilmûmin, Tekin Mihçi

—E-Mail— dayioglu_@hotmail.com

—E-Mail— tekin_mihci@hotmail.com

— BELGIQUE — 2003 - 2013 —

<https://www.facebook.com/tekin.mihci>

<https://www.facebook.com/groups/islami.e.Kitap.indir/files/>

<https://www.facebook.com/groups/Tevhid.Selefi.Daveti/files/>

<https://www.facebook.com/groups/129830423826445/files/>

<http://tevhiddersleri.com/>

<http://ebumuaz.blogspot.com/>

<http://www.ehlieser.tr.gg/>

<http://www.islamhouse.com/>

<http://islamqa.info/tr>

<http://tevhidvesunnet.com/>

<http://www.davetulhaq.com/tr/index.php>

<http://www.tevhididavet.com/>

<http://www.tevhidyolcusu.com/>

<http://islamiekitap.blogspot.be/>

<http://ilimehli.blogspot.be/>

<http://www.sahihhadisler.net/>

